

OSMANLI ZİRAAT DERGİLERİNDEN BİR ÖRNEK: *EKİNCİ*

Kenan Demir*

II. Mahmud döneminde (1808-1839) Osmanlı Devleti'nde modernleşme hareketleri yaygınlaşmış ve bu dönemde topyekûn bir değişim yaşanmıştır. Devletin yaptığı bu değişimleri halka bildirmek ve halkın devletin çizdiği kamuoyu içerisinde bilgi sahip olmasını sağlamak amacıyla, 1831 yılında ülkede resmi anlamda ilk gazete olan *Takvim-i Vekayi* çıkmıştır. *Takvim-i Vekayi*'den önce de ülkede gazeteler yayınlamasına karşın, çıkarılan gazetelerin hem dili Fransızcaydı hem de ülkedeki yabancılar için çıkarılmış ve bu kişiler tarafından alınıp okunmaktaydı. *Takvim-i Vekayi*'nin benimsenmesi hızlı olmamış ve sayıları da düzensiz aralıklarla çıkmıştır. İkinci gazetenin (*Ceride-i Havadis*) yayını için sekiz sene beklenmiş ve gazete, İngiliz bir girişimci olan William Churchill tarafından 1840 yılında çıkarılmıştır. Bu gazetenin yayınında da aksaklıklar olmuştur. Gazete okuyan kişi sayısı az olduğu için gazeteler kamuoyu oluşturamamıştır. *Takvim-i Vekayi* ve *Ceride-i Havadis* gazeteleri, düzenli çıkmaması ve az sayıda okur tarafından takip edilmesine karşın 1860'lı yılların gazetecilerini yetiştirdikleri için Türk basın tarihi açısından bir okul görevi görmüşlerdir. Osmanlı'da gerçek anlamda kamuoyunu oluşturan gazeteler 1860 senesinde çıkmıştır. 1860 senesinde art arda çıkan *Tercüman-ı Ahval*, *Tasvir-i Efkâr*, *Ruzname-i Ceride-i Havadis*, *Mirat*, *Muhbir* gibi süreli yayınlar sayesinde ülkede basın güçlenmiş, ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal politikaları tenkit edilmeye başlanmıştır. Gazetelerin sayısının çoğalmasıyla birlikte, basında sektörel yayınlar da doğmuştur. Bunların ilki, bir tıp dergisi olan *Vakayı-i Tıbbiye*'dir. Sonraki tarihlerde, ticaret sektöründe *Ceride-i Ticaret*, düşünce alanında *Mecmua-ı Fünun*, iktisat alanında *Mirat*, askeri alanda *Ceride-i Askeriye*, ticaret alanında *Takvim-i Ticaret*, tıp alanında *Tuhfetü'l-Tıb*, çocuk alanında *Mümeyyiz*, kadın alanında *Terakki-i Muhaderat*, eğitim alanında *Mecmua-ı Maarif* ve mizah alanında *Diyojen* gibi dergiler yayımlanmıştır.

Bu çalışmayı oluşturan ziraat dergisi ise 1880 senesinde yayımlanmış, peşi sıra *Vasıta-ı Servet*, *Ziraat Gazetesi*, *Ziraat ve Sinaat Tercüme-i Fünun Odaları Mecmuası*, *Orman ve Maadin ve Ziraat Mecmuası*, *Umur-ı Nafıa ve*

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Ekonomi ve Finans Bölümü, kdemir@medipol.edu.tr. Yazarın bu konuda yapmış olduğu bir diğer yayın için bkz. Kenan Demir, "Osmanlı'da Ziraat Dergiciliğine Bir Bakış," *Turkish Studies*, vol. 9/8, Yaz 2014, s. 385-401.

Ziraat Mecmuası, Osmanlı Terakki-i Ziraat, Resimli Ziraat Gazetesi, Osmanlı Ticaret ve Ziraat Gazetesi, Orman ve Maadin ve Ziraat ve Baytar Nezareti Mecmuası, İkramiyeli Ziraat Gazetesi, Resimli Çiftçi, Ticaret ve Ziraat Nezareti Mecmuası, Felahat, Toprak, Ekinci, Çiftçiler Derneği Mecmuası, Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi Mecmuası, Bağçevan, Ziraat Hayatı ve Yeni Ziraat Gazetesi yayın hayatına girmiştir. Bu çalışmada II. Meşrutiyet sonrası ziraat dergilerinden *Ekinci*'nin künyesi, içeriği ve yayın politikası incelenecektir.

Osmanlı'da ziraat basını

Osmanlı'nın iktisadi temeli tarıma dayanmasına karşın ziraat alanında ilk yayımlar oldukça geç bir tarihte, 1880 senesinde görülmüştür. Bu tarihten itibaren tarımsal kalkınmayı gerçekleştirmek için ziraat uzmanları tarafından birçok ziraat yayını gerçekleştirilmiştir. Ülkede görülen ilk ziraat yayını 1880 senesinde çıkan *Vasıta-ı Servet*'tir. Dergide yazı yazan kişiler Mekteb-i Tıbbiye-yi Mülkiye'de hoca olduklarından bu kişilerin Anadolu'ya tayinlerin çıkması sebebiyle dergi 21 sayı yayımlandıktan sonra kapanmıştır.¹ Dergi, yazarlarının İstanbul'a geri dönmesiyle 1888 senesinde ikinci defa yayın hayatına başlamış, bu dönemde dergi 12 sayı çıkmıştır. *Vasıta-ı Servet*, tarım ve hayvancılık sektörlerine hitap eden bir ziraat dergisidir. Derginin sütunlarında ziraat, bahçe tarımı, bağcılık, tarımsal sanayi, arıcılık, bitki ve hayvan hastalıkları, büyük ve küçükbaş hayvancılık, baytarlık gibi konularda birçok yazı görülür. Derginin yayın politikası, halkı tarım ve hayvancılık hususunda bilgilendirmektir.² İkinci ziraat yayını ise 1881 senesinde Salim Bey tarafından on beş günde bir çıkan *Ziraat Gazetesi*'dir. Dergi, 1884 senesine kadar 72 sayı yayımlanmıştır. Derginin sütunlarında ziraat haberleri, küçük ve büyük baş hayvancılık, yumurtacılık, bağcılık, bitki ve hayvan sağlığı, ziraat odaları, toprak, çiçekçilik, meyvecilik, tarımsal sanayi, tütün ziraatı, ormancılık gibi konularda birçok yazı yer alır. *Ziraat Gazetesi*'nin birinci sayısındaki giriş yazısında ülkenin tarımsal bir ülke olduğu ve bu nedenle tarımsal üretimin artırılması için çiftçilere yönelik bir yayın politikası yürüteceği vurgulanmıştır.³ Devlet tarafından yayımlanan *Orman Maadin ve Ziraat Mecmuası*, 1884 tarihinde *Orman ve Maadin Mecmuası* olarak çıkmıştır. *Orman ve Maadin Mecmuası* adıyla 77 sayı yayımlandıktan sonra 1893 senesinde adını *Orman ve Maadin ve Ziraat Mecmuası* olarak değiştirmiştir. Dergi, ikinci yayın döneminde ise 144 sayı çıkmıştır. Yayın politikası, Osmanlı'nın önemli servet kaynakları olan orman ve madenlerin daha iyi işletilmesine çalışmak,

¹ Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, *Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış*, İstanbul, Devlet Basımevi, 1938, s.XI

² *Vasıta-ı Servet*, sayı 1, 19 Nisan 1296 (1 Mayıs 1880), s. 2. Ayrıca bkz. Ferruh Dinçer, "Türkiye'de veterinerlik ve tarım alanında ilk süreli yayın 'Vasıta-ı Servet' üzerine bir inceleme," *Fırat Üniversitesi Elazığ Veteriner Fakültesi Dergisi*, c.3, sayı 1, 1974, s.66-83.

³ "Mukaddime," *Ziraat Gazetesi*, Birinci sene, sayı 1, 3 Temmuz 1297 (15 Temmuz 1881), s. 2-5.

ormancılık hususunda fenni bilgileri aktarmak, ülke tarımının geliştirilmesi için yeni tarımsal alet ve makineleri halka tanıtmak olarak açıklamıştır.⁴ Osmanlı'da devletin desteğiyle yayımlanan diğer bir ziraat dergisi 1885 senesinde çıkan *Ziraat ve Sinaat Tercüme-i Fünun Odaları*'dır.⁵ Sadece yedi sayı yayımlanan dergi, devletin tarım sektörünün geliştirilmesi için çiftçileri bilgilendirmek amacıyla taşır. Derginin ilk sayısında yer alan 'İftitah-ı kelam ve tahdis-i nimet' başlıklı yazıya göre, derginin amacı zanaat ve tarıma dair bilimsel eserleri yayımlayarak halkı bu hususta bilgilendirmektir. Dergi, yazılarının anlaşılabilirliği için sade ve anlaşılır bir dil kullanacağını; tarımsal terimlerin sadeleştirilmesi için gayret göstereceğini belirtmiştir.⁶ Yayımlanan yazılardan derginin amacının halkın bilgi seviyesini artırmak ve ona tarım ve zanaat konularında modern bilgileri vermek olduğu anlaşılmaktadır.

Umur-u Nafia ve Ziraat Mecmuası devlet desteğiyle 1882 senesinde Salih Münir tarafından çıkartılmıştır. Dergi, yedinci senesinden itibaren 15 günde bir yayımlanmaya başlamış, 360 sayı yayımlandıktan sonra kapanmıştır.⁷ *Umur-u Nafia ve Ziraat Mecmuası*'nın yayın politikası, bayındırlık ve ziraata ait konularda kamuoyunu bilgilendirmek, ziraat, inşaat ve bayındırlık ile alakalı modern fenni bilgileri okuyucuya aktarmaktır.⁸ 1894 senesinde Coşkunoğlu Yusufaki tarafından çıkartılan *Osmanlı Terakki-i Ziraat*, dönemin diğer bir dergisi olup 24 sayı Türkçe ve Rumca yayımlandıktan sonra 1895 senesinde kapanmıştır. Derginin ilk sayısındaki giriş yazısında, yayın politikasını çiftçilere modern ziraat bilgilerini uygulamalı bir şekilde vermek olarak belirtmiş ve ziraatın tüm sektörleri ile alakalı makalelerin yayımlanacağını bildirilmiştir.⁹ *Resimli Ziraat Gazetesi*, 1905 senesinde Kalfayan Efendi yönetiminde 46 sayı yayımlanmıştır. Dergi, ülkenin ziraat alanında kalkınması için ziraat alakalı tüm modern fenni bilgilerin okuyucuya yol gösterecek bir şekilde verilmesine özen gösterileceğini belirtmiş, sayfa sütunlarında ipekçilik, sütçülük, arıcılık, şekerçilik, bağcılık, sebze ve meyve konserveleri üretimi gibi tarımsal sanayi şubelerine ait bilgilerin fazlaca yer alacağını ifade etmiştir.¹⁰ 6 Mayıs 1907 tarihinde yayına giren *Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi*, birkaç defa yayına

4 "Mukaddime," *Orman ve Maadin Mecmuası*, Birinci sene, sayı1, 1 Temmuz 1300 (13 Temmuz 1884), s. 1-3; "İfade-i Mahsusa," *Orman ve Maadin Mecmuası*, sayı 1, 31 Temmuz 1305 (12 Ağustos 1889), s. 6.

5 Sevtap Kadioğlu, "Ziraat ve Sinaat Tercüme-i Fünun Odaları Mecmuası Üzerine Bir İnceleme," *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, c. 5, sayı 2, 2004, s. 29-61.

6 "İftitah-ı Kelam ve Tahdis-i Nimet," *Ziraat Sinaat Tercüme-i Fünun Odaları*, sayı 1, 16 Cemaziyelevvel 1302 (5 Şubat 1886), s. 2-4.

7 *Umur-u Nafia Ziraat Mecmuası*, Dördüncü sene, sayı 1, 1 Mart 1303 (13 Mart 1887), Kapak iç sayfa.

8 *Umur-u Nafia Ziraat Mecmuası*, Yedinci sene, sayı 1, 1 Muharrem 1309, (7 Ağustos 1891), s.1-3.

9 "Gazetemizin Mesleği Hakkında Birkaç Söz," *Osmanlı Terakki-i Ziraat*, sayı 1, 1 Mart 1310 (13 Mart 1894), s. 2-4.

10 "Gazetemizin Mesleği," *Resimli Ziraat Gazetesi*, sayı1, 1 Mart 1321 (14 Mart 1905), s. 8-10.

ara vermesine karşın 204 sayı çıkmıştır. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Halkalı Ziraat Mektebi mezunu Salih Zeki'dir. Dergi, ülkenin bir ziraat memleketi olduğundan ziraata önem verileceğini ve ziraatın gelişmesi için ticaretin de önemli olduğunu vurgulamış, ülkenin kalkınmasında ziraat ve ticaretin birlikte düşünülmesi gerektiğini ve bu doğrultuda bir yayın politikası oluşturulacağını açıklamıştır. Dergi, herkesin kolaylıkla okuyup anlayabilmesi için mümkün mertebe sade ve açık bir dil kullanacak; orta halli bir çiftçinin, bir tacirin satın alabilmesi için ucuz satılacaktır.¹¹ *Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi* dönemin iktisadi politikalarına yönelik yayın yapmış, sütunlarında liberalizmi reddetmiş; ılımlı bir himaye politikasının uygulanmasını savunmuştur.¹²

Orman ve Maadin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası, Orman, Maadin ve Ziraat Nezareti tarafından Haziran 1908 - Kasım 1911 tarihleri arasında 16 sayı çıkarılmıştır. Dergi, Nezaretin adının değişmesiyle *Ticaret ve Ziraat Nezareti Mecmuası* başlığı ile çıkmaya başlamıştır. Mecmuanın imtiyaz sahibi Orman, Maadin ve Ziraat Nezareti olarak gösterilmiştir.¹³ Dergi, yayın politikasını 'Orman, maden, ziraat, baytar sektörlerine yönelik tüm kanunlar, nizamnameler, talimatnameleri yayımlamak ve memurlara yardımcı olmak' olarak açıklamıştır. *Ticaret ve Ziraat Nezareti Mecmuası* ise, 1912 tarihinde *Orman ve Maadin ve Ziraat ve Baytar Mecmuası*'nın devamı olarak yayımlanmış, 1918 tarihinde 88. sayının çıkmasından sonra kapanmıştır. Dergi, halka ücretsiz olarak dağıtılmıştır. Dergide yayımlanan yazıların içeriği ormancılık, madencilik, maden nizamnameleri, ziraat, sanayi, mesleki ve teknik eğitim, ticaret şirketlerin nizamnameleri, fabrika ruhsatnameleri, ticaret ve ziraat vb. konulardan oluşmaktadır. Dergi sütunlarının önemli bir bölümünü ise Ticaret ve Ziraat Nezareti tarafından hazırlanmış olan zirai raporlar oluşturmaktadır. Ziraat müfettişlerince hazırlanmış olan bu raporlarda Osmanlı vilayetlerin ziraat yapısı hakkında zengin bilgiler bulunmaktadır.

İkramiyeli Ziraat Gazetesi, Ziraat-ı Osmaniye Cemiyeti'nin yayın organı olarak Haziran 1909 ile Mart 1910 tarihleri arasında 33 sayı çıkmıştır. Gazetenin sahibi, sorumlu müdürü ve başyazarı Yusuf Sıddık'tır. Gazete, ayda iki kez 3000 adet ziraat dersleri risalesini çiftçilere ücretsiz dağıtmıştır.¹⁴ Dergi, yayın politikasını, Batı'da icra edilen ziraat usul ve yöntemlerini halka anlatmak, toprakları tahlil etmek, tohumların nasıl ekileceğini bildirmek, icra edilecek ziraatın modern fen usulü ve aletleriyle yapılmasını temin etmek,

¹¹ "Mesleğimiz," *Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi*, Birinci sene, sayı 1, 23 Rebiülevvel 1323 (6 Mayıs 1907), s.2-5.

¹² Zafer Toprak, "II. Meşrutiyet Döneminde İktisadi Düşünce," *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, c. 3, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985, s. 636.

¹³ *Orman Maadin Ziraat ve Baytar Mecmuası*, sayı 1, 31 Mayıs 1324 (13 Haziran 1908), Kapak iç sayfa.

¹⁴ "Gazetemizin Mesleği Hakkında Bir İki Söz," *İkramiyeli Ziraat Gazetesi*, sayı 1-23, 23 Kanunievvel 1325 (5 Ocak 1910), s. 1.

bundan memleketin faydalanmasını sağlamak ve bu uğurda her türlü teşebbüsü ve fedakârlığı göstermek olarak açıklamıştır.¹⁵ *Resimli Çiftçi*, 1911 senesinde Osmanlı Ziraat Cemiyeti'nin yayın organı olarak haftada bir 16 sayfa yayımlanacağı duyurulmasına karşın sadece bir sayı çıkmıştır. Derginin sahibi, Halkalı Ziraat Mektebi'nin eski müdürlerinden Turşucuzade Ahmet Muhtar'dır. *Resimli Çiftçi*'nin yayın politikası, memleketin zirai ihtiyaçlarını belirleme, Osmanlı'yı geri bıraktıran fenalıkları irdeleme ve toplumun iktisaden ilerlemesine yardımcı olma doğrultusundadır.¹⁶ *Felihat*, 1913-1919 tarihleri arasında 15 günlük olarak 67 sayı yayımlanmıştır. Derginin sahibi ve başyazarı Sebuğ İstepanyan'dır.¹⁷ *Felihat*'ın yayın hedefi, ülke topraklarını modern ziraat yöntemleriyle işletirmek ve böylece ülke ziraatını geliştirmektir. Bu nedenle çiftçilere fenni ziraat usulünü benimsetmeyi amaçlamıştır. Mecmuanın fenni terimlerden ziyade halkın anlayacağı şekilde sade Türkçe ile yazılacağı ifade edilmiştir.¹⁸

Toprak, Mart 1913 - Haziran 1914 tarihleri arasında Ethem Nejat ve A. Ferid yönetiminde 21 sayı çıkmıştır.¹⁹ Dergi, çiftçilere mesleklerinin önemini anlatarak onların zirai çalışmalarını modern fenni yöntemlerle yapmasını sağlamak, çiftçilerin mesleki ihtiyaçlarını gidermek ve onlara yardımcı olmak amacıyla neşredilmiştir.²⁰ *Çiftçiler Derneği Mecmuası* ise, Eylül 1917 - Mayıs 1919 tarihleri arasında Osmanlı Çiftçiler Derneği²¹ tarafından 29 sayı yayımlanmıştır. Dergide yayımlanan yazılar köylülerin okuyup anlaması için köylülerin kullandığı konuşma diliyle yazılmıştır. Derginin, sorumlu müdürlüğünü Hamdullah Suphi ve Yunus Nadi yürütmüştür. *Çiftçiler Derneği Mecmuası*'nın amacı, çiftçileri içinde buldukları zor durumdan kurtarıp, refaha erişmelerini sağlayacak bilgileri aktarmaktır.²² *Halkalı Ziraat Mektebi Âlisi Mecmuası*, Halkalı Ziraat Mektebi hocaları yönetiminde Nisan 1917 - Temmuz 1918 tarihleri arasında 7 sayı çıkmıştır.²³ Dergi, ülkenin tarımını

¹⁵ "Gazetemizin Mesleği Hakkında Bir İki Söz," *İkramiyeli Ziraat Gazetesi*, sayı 1-23, 23 Kanunievvel 1325 (5 Ocak 1910), s. 1.

¹⁶ Hüseyin Kazım, "Bir Ziraat Gazetesinin Vazifesi," *Resimli Çiftçi*, sayı 1, 30 Mart 1325 (12 Nisan 1909), s. 7-8.

¹⁷ *Felihat*, sayı 1, 15 Mart 1329 (28 Mart 1913), s. 1; sayı 5, 15 Mayıs 1329 (28 Mayıs 1913), s.1; sayı 41-42, 15 Mart 1333-1917, s. 1.

¹⁸ "İfade-i Mahsus: İki Söz," *Felihat*, sayı 1, 15 Mart 1329 (28 Mart 1913), s. 1-3.

¹⁹ *Toprak*, Sayı 1, Mart 1329 (Mart 1913), Kapak sayfası.

²⁰ "Toprak'ın Sözleri," *Toprak*, sayı 1, 1 Mart 1329 (14 Mart 1913), s. 1-3.

²¹ Osmanlı Çiftçiler Derneği hakkında geniş bilgi için bkz. Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler C.2 Mütareke Dönemi*, İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları, Şubat 1986, s. 364-373.

²² Hamdullah Emin, "Çiftçiler Mecmuası'nın Tutacağı Meslek ve Yolları," *Çiftçiler Derneği Mecmuası*, Yıl 1, sayı 1, 11 Eylül 1333-1917, s. 2-4.

²³ Sevtap Kadioğlu, "Halkalı Ziraat Mektebi Âlisi Mecmuası Üzerine Bir İnceleme," *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, c. 4, sayı 1, 2002, s. 99-118.

geliştirecek bir yayın politikası güdeceğini bildirmiş ve bu doğrultudaki politikasını sürdürmüştür.²⁴

Bağçevan, Lütfi Arif yönetiminde Haziran 1918 - Mayıs 1919 tarihleri arasında 12 sayı yayımlanmıştır. Derginin sorumlu müdürü Cevad Rüştü'dür. *Bağçevan*'ın ilk sayısında amacı bağçevanlığın şubeleri hakkında bilgi vermek, ecnebi isimlerle adlandırılan bitki ve çiçek isimlerini Türkçeleştirmeye çalışmak ve fenni yöntemleri pratik tecrübelerle aktarmaktır.²⁵ *Bağçevan* kelimesi dar bir manayı ifade ettiği için dergi ismini değiştirerek *Ziraat Hayatı* adı ile yayınına devam ettirmiştir. *Ziraat Hayatı*, Cevad Rüştü ve Lütfi Arif yönetiminde Mayıs 1919 - Haziran 1919 tarihleri arasında 3 sayı yayımlanmıştır. Derginin sahiplerinden Cevad Rüştü, yeni kurduğu Ziraat Cemiyeti'nin çıkartacağı derginin imtiyazını aldığından *Ziraat Hayatı*'nı *Yeni Ziraat Gazetesi*'ne dönüştürmüştür. *Ziraat Hayatı*, ülkenin tarımın kalkınmasına çalışan bir dergi olup abonelerine indirimli ziraat kitapları satmış ve okuyucularına ziraata ait kartpostal ve tablolar hediye etmiştir.²⁶ Ziraat Cemiyeti tarafından yayımlanan *Yeni Ziraat Gazetesi*, Mayıs 1920 - Haziran 1924 tarihlerinde 50 sayı çıkmıştır. Derginin sorumlu müdürü Cevad Rüştü ve Ahmet Tevfik'tir. *Yeni Ziraat Gazetesi*'nin ilk sayısında gazetenin amacının ülkenin ziraatını kalkındırmak ve bu uğurda çiftçilere modern fenni ziraat yöntemlerini öğretmek olarak açıklanmıştır.²⁷

***Ekinci* dergisi (1913-1914)**

Ekinci, 24 Nisan 1913 - 18 Nisan 1914 tarihleri arasında on beş günde bir kez sekiz sayfa olarak 15 sayı yayımlanmıştır. Derginin sahipleri Hüseyin ve Kasım Beyler, müdürü Dündar Alp, sorumlu müdürü Süleyman Tevfik'tir. *Ekinci*, yayın politikasını 'Fen ve ziraatın faidesine çalışır mecmua' olarak açıklar.²⁸ Derginin sayıları sırasıyla Mesai, Sancakçıyan, Resimli Kitap ve Sada-yı Millet matbaalarında basılmıştır. Derginin bir senelik abonelik ücreti 25, altı aylık ücreti 15 kuruştur.

Ekinci'nin ilk sayısında yer alan "İlk Söz: Men Sebete ve Nebete" başlıklı giriş yazısında yayın maksadının çiftçilere ekip biçmeği öğretmek, servet ve refahın ancak ekincilikten elde edileceğini bildirmek olduğu açıklanmış, memleket kalkınmasının çaresinin çiftçilik olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle

²⁴ "Mesleğimiz," *Halkalı Ziraat Mektebi Alisi Mecmuası*, sayı 1, Nisan 1333-1917, s. 1.

²⁵ Lütfi Arif, Cevad Rüştü, "Bağçevan Niçin Çıktı," *Bağçevan*, sayı 1, 1 Haziran 1334-1918, s. 1-2.

²⁶ *Bağçevan*, sayı 12, Mayıs 1335 (1919), Kapak sayfası.

²⁷ Cevad Rüştü, "Mesleğimiz," *Yeni Ziraat Gazetesi*, sayı 1, 1 Mayıs 1336-1920, s. 1-3.

²⁸ *Ekinci*, sayı 1, 11 Nisan 1329 (24 Nisan 1913), Kapak dış ve iç sayfa.

Ekinci'nin başlıca amacı vatandaşlara ziraat hususunda her türlü bilgiyi vermek ve ziraatın çeşitli şubeleri hususunda halkı aydınlatmaktır.²⁹

Derginin tirajını artırmak ve farkındalık yaratmak amacıyla bilgi yarışması düzenlenmiştir. Dış kapakta bilmeceler başlığı altında okuyucularına bilmecenin sorusu sorulmakta ve cevabı doğru bilenlere ödüller dağıtılmaktadır. Doğru cevap veren ilk okuyucuya mükemmel bir fotoğraf makinası, ikinciye zarif bir cep saati, üçüncüye bir tuvalet takımı, dördüncüye ipekli bir şemsiye, beşinciden onuncuya kadar mürekkepli kalem ve diğer doğru cevap verenlere birer adet kitap takdim olunacaktır. Cevapların 28 Nisan 1913'e kadar Babıali Caddesi Cemiyet Kütüphanesi İkinci Müsabaka Memurluğuna gönderilmesi istenmektedir.³⁰ Üçüncü sayıda, ikinci sayının bilmecesinin cevabının dördüncü sayıda verileceği belirtilmiş, bu sayıda yeni bir bilmece sorusu sorulmuştur. Ayrıca birinci sayıdaki bilmeceyi cevap verenlerin isimleri ve aldıkları ödüller okurlara duyurulmuştur.³¹

Ekinci, sütunlarında okurlarından yazı talebinde bulunmuş, dergide yazmak isteyenlerin adreslerini göndermeleri gerektiğini bildirmiştir. Dergi, ikinci sayısının ön kapağının iç sayfasında yayın hayatına başlamasını tebrik eden *İkdam*, *Sabah*, *İctihad* gazetesi yazarlarına teşekkür etmiştir.³²

Kapak sayfalarında çiftçilere modern ziraat alet ve makinaların tanıtımı da yapılmış Anadolu vilayetlerindeki ziraat hakkında bilgi verilmiştir. İkinci sayıda, İzmir'deki çiftçilerin tarlalarına çekirge sürülerinin musallat olduğu ve hükümetin çekirge mücadelesinde çiftçilere yardımcı olmadığı, sipariş verdiği ilaçların Paris'ten yeni ısmarlandığı belirtilmiş, gerekli ilacın İzmir'e vardığı zaman da tüm tarlaların çekirgeler tarafından yok olmuş olacağı ifade edilmiştir. Aynı sayıda Trabzon vilayetinde fındık, ceviz ve diğer yemiş ürünlerini yetiştirmek üzere numune fidanlıklar ve numune tarlaların tesis edileceği bildirilmiştir.³³ *Ekinci*'nin üçüncü sayısının ön kapak iç sayfasında, Ticaret ve Ziraat Nezareti tarafından Anadolu'nun önemli şehirlerinde ziraat odalarının teşkil edileceği duyurulmuştur. Yazıda, ziraat odalarının vilayetlerde ziraatın gelişmesi için çalışacağı ve çiftçilere modern ziraat aletlerini kullanmayı öğretmede yardımcı olacağı bildirilmiştir. Aynı sayıda, Ankara'daki iklim şartları konu edilmiş, kışın sert geçmesine rağmen Mart ayının ikinci yarısından sonra havaların ısınmasıyla karların erimesi ve Nisan ayında gerekli yağışların yağması nedeniyle çiftçilerin ziraat hasılatının bereketli geçeceği

²⁹ "İlk Söz: Men Sebete Nebete," *Ekinci*, sayı 1, 11 Nisan 1329 (24 Nisan 1913), s. 1-2.

³⁰ *Ekinci*, sayı 1, 11 Nisan 1329 (24 Nisan 1913).

³¹ *Ekinci*, sayı 3, 9 Mayıs 1329 (22 Mayıs 1913).

³² *Ekinci*, sayı 2, 25 Nisan 1329 (8 Mayıs 1913).

³³ *Ekinci*, sayı 2, 25 Nisan 1329 (8 Mayıs 1913).

bildirilmiştir.³⁴ Dördüncü sayıda, Ziraat Nezareti tarafından Bağdat eyaletinde bir ziraat mektebinin açılacağı duyurulmuştur. Ayrıca, Ticaret ve Ziraat Nezareti tarafından Konya'daki ormanlık alan için dokuz çeşit ağaç tohumu gönderildiği, tohumluk ekimi alanı için de ziraat muallimi Karabet Efendi'nin Karaman, Ereğli ve Akşehir bölgelerine gittiği belirtilmiştir. Kayseri'de yetişen ve ihraç edilen gül yağının içine adi karışımların ilave edildiği ve bunun Memalik-i Osmaniye gül yağlarının şöhretini kötü etkileyeceği ifade edilmiş, bu sorunun çözülmesi için acil olarak gerekli tedbirlerin alınması istenmiştir.³⁵

Zirai konuların tartışıldığı *Ekinci*'nin sütunlarında “Çiftçi konuşması” başlığı altında çiftçi sorunları irdelenerek neler yapması gerektiği hakkında çiftçiler bilgilendirilmiştir. Dergide, zirai dayanışma cemiyetleri, ziraat sigortaları, hayvancılığın geliştirilmesi, endüstri bitkilerin ekiminin yaygınlaşması, zirai aletler ve makinaların kullanılması ve yaygınlaştırılması, ziraatın gelişmesi için neler yapılması gerektiği, tarımda tecrübenin önemi vb. konularda makaleler mevcuttur.

Ekinci'nin yazar kadrosu içinde Şehabeddin Süleyman, A. Zeyur, Nakiyüddin, Süleyman Kadızade Rıfat, Hamid Nuri, Osman Necip, S. Şakir, Hüseyin Hüsnü, Hüseyin Rıfat, Mustafa Nafi ve Süleyman Tevfik bulunmaktadır. *Ekinci*'de yayımlanan yazıların bir kısmı *Ekinci* mahlasıyla, bir kısmı da imzasız yayımlanmıştır.

***Ekinci*'nin içeriği ve yayın politikası**

Osmanlı Devleti bir tarım ülkesi olduğundan devletin kalkınması için tarıma önem verilmesi dönemin yazılarda sürekli dile getirilmiştir. *Ekinci* de, ülkede tarımı kalkındırmak için çiftçilerin eğitilmesi gerektiğinin farkında olarak çiftçilere modern ziraat usul ve yöntemlerini öğretmek amacıyla olmuştur. Birinci sayıda görülen, diğer sayılarda da devam eden “Çiftçi konuşması” başlıklı makalede Osmanlı çiftçilerinin anlayacağı basit cümlelerle modern ziraat yöntemleri açıklanmıştır. Yazar, ülkede geniş alanların boş ve atıl bırakıldığını, köylünün ektiği topraktan yeterli verim elde edemediğinden dolayı toprağı bir daha işletmediğini bildirir. Bunun sebebini köylünün tembel olmasına bağlamamakta bilakis köylünün çalışkan olduğunu ama çiftçinin toprağın harcamalarını karşılayacak miktarda ürün elde edemediğini ve bu nedenle toprağı ekmekten vazgeçtiğini belirtir. Köylünün modern ziraat yöntemlerini doğru şekilde uyguladığı takdirde topraktan daha fazla ürün elde edeceğini belirten yazar, köylüyü çiftçilik konusunda bilgilendirmek gerektiğini ısrarla vurgular. Nuh zamanından kalma çiftçilik usulleriyle köylünün ekip biçtiğini, köylülere bu alışkanlıklarını değiştirmesi hususunda yardımcı

³⁴ *Ekinci*, sayı 3, 9 Mayıs 1329 (22 Mayıs 1913).

³⁵ *Ekinci*, sayı 4, 23 Mayıs 1329 (5 Haziran 1913).

olunması gerektiğini dile getirir. Köylüye yeni usullerle ekmek, biçmek, toprağa uygun ve doğru tohum atmak ve ilaçlama yöntemleri öğretilirse köylü çiftçilik teşebbüslerinde kârlı çıkacak, harcadığı emeğin karşılığını alacak ve ülke toprakları atıl kalmayacaktır.³⁶ Yazar, ülkede çiftçiliğin gelişmemesinin sebebi olarak ulaşım eksikliğini dile getirenleri eleştirir ve ulaşım yüzünden bazı bölgelerde ürünün tarlada çürüdüğü iddiasını kabul etmekle birlikte bunun her bölgeye genelleştirilmemesi gerektiğini söyler. Yerli halkın ulaşamadığı bölgelere Amerika ve Avrupa'dan buğday ve un geldiğini ifade eden yazar, bu ürünlerin yerli ürünler gibi deve ve atlarla taşındığını belirtir. Ülkede ulaşımın gelişmemiş olması nedeniyle çiftçiliğin de gelişmediğini, bilakis çiftçilik mesleğini modern yöntemlerle icra edilemediğinden dolayı ülkede üretilen ürünün ülkeyi geçiremediğini vurgular. Az masrafla çok ürün elde etmek yollarını iyi bilen Avrupa ve Amerika çiftçilerinin yerli çiftçilerle rekabet ettiklerini ve yabancı ürünlerin Osmanlı'yı istila ettiğini söyler. Modern çiftçilik usullerini halka öğretilmesi gerektiğini belirten yazar, bundan sonra *Ekinci* dergisinde köylüyü ve çiftçiyi bilgilendirmek amacıyla modern çiftçilik usullerinin anlatılacağını belirtir.³⁷

Ekinci'nin 2. sayısındaki “Ya tarlaya ya zanaata” başlıklı makalede Osmanlıların devlet idaresinde çalışmak için uğraştıklarını ve memur olarak geçimlerini sağladıklarını belirten yazar bu durumun artık eskide kaldığını, Osmanlıların bundan sonra geçimlerini temin edebilmek için ziraat ve zanaata yönelmeleri gerektiğini, çiftçi ve zanaatkâr olmaktan başka çarelerinin kalmadığını söyler. Tarlaya koşup sabana sarılanların ve bir zanaat sahibi olanların bu teşebbüslerin faydasını gördüklerini ve büyük bir servet elde ettiklerinin kısa sürede anlaşıldığını belirten yazar, emek ve gayretin karşılığını Gayrimüslimlerin aldığını, şimdi sıranın Müslümanlara geldiğini belirtir.³⁸

Aynı sayıda modern çiftçilik yöntemlerinin okurlara öğretilmesine devam edilmiştir. Çiftçinin öncelikle dikkat edeceği nokta toprağın islah edilmesidir. Toprak islah edilirse daha fazla mahsul getirecek, çiftçi de yaptığı masrafın karşılığını alacaktır. Araziyi islah etmek ve toprağı verimli hale getirmek için toprakta eksik olan kireç, kum, kil ve kimyasal maddeleri ilave etmek gereklidir.³⁹

Ekinci'nin 3. sayısındaki “Anadolu ahalisine hitab” başlıklı makalede, ülkenin bir ziraat memleketi olmasına karşın Anadolu'daki ziraatin Rumeli ve diğer memleketler derecesinde gelişmediği dile getirilmiştir. Ülkede, çiftçilerin

³⁶ S. T., “Çiftçi konuşması,” *Ekinci*, sayı 1, 11 Nisan 1329 (24 Nisan 1913), s. 4.

³⁷ *gös. yer.*

³⁸ A. Zeyur, “Ya Tarlaya Ya Sanata!,” *Ekinci*, sayı 2, 25 Nisan 1329 (8 Mayıs 1913), s. 9.

³⁹ S. T., “Çiftçi Konuşması İslah-ı Arazi,” *Ekinci*, sayı 2, 25 Nisan 1329 (8 Mayıs 1913), s. 11.

yalnızca ihtiyaçlarını giderecek kadar tarım yaptığını, fazla ürün elde etme duygusuna sahip olmadıklarını belirten yazara göre, bu durum ziraatın gelişmesini engellemekte olup çiftçilik eski usullerle değil modern yöntemlerle yapılmalıdır. Modern ziraat yöntemlerini bilen ve bunları çiftçilere öğretecek ziraat uzmanı eksikliği olduğunu ve bir an önce bu konuda gerekli çalışmaların yapılarak birçok uzmanın yetiştirilmesi gerektiğini belirtir. Ülkede ziraatın terakkisi için modern ziraat alet ve makineleri satın alınmalı, ziraat bu aletlerle yapılmalıdır.⁴⁰

Ekinci'nin 3. sayısındaki “Sınai gübrenin ziraate faidesi” başlıklı makalede yazar, bir ülkenin iktisadi gelişmesinin ziraat, ticaret ve sanayiye bağlı olduğunu ama bunların içerisinde en önemlisinin ziraat olduğunu söyler. Fenni (teknik, bilimsel) ziraatın bugün ulaştığı mertebenin eskiye oranla ne derece ilerlendiğinin kanıtı olduğunu ve ziraat yapılacak arazinin verimli olmasının elde edilecek neticeye kâfi gelmediğini ve bu arazinin verimini artırmak için modern ziraat yöntemlerine ihtiyaç olduğunu bildirir. Büyük çiftliklerde ziraat makinelerinin kullanılmasıyla günden güne görülen ilerlemenin ve elde edilen yüksek üretimin hep ‘fenni ziraatın’ uygulaması sonucu olduğunu söyler. Kaliteli ve bol ürün elde etmek iyi cins tohum ekmekle ve modern ziraat makinelerini kullanmakla mümkündür. Çiftçiler, modern yöntemlerle tarım yapmalı, ekin işlerinde gübre kullanmaya özen göstermelidir. Bu sayede, elde edilecek hasılat artacaktır.⁴¹

Ekinci'nin 4. sayısındaki “Tarik-i terakkiye doğru” başlıklı makalede yazar, tütün üreticilerinin sorunlarını anlatır. Anadolu'nun birçok bölgesinde tütün ekildiğini ve halkın çoğunluğunun tütünle uğraşıp geçindiğini söyler. Zamanında tütün inhisar imtiyazı alan Reji Şirketi'nin tütün üreticilerine birçok müşkülât çıkardığını, üreticileri usandırdığını söyler. Reji'nin elde ettiği imtiyaz sebebiyle köylünün ürettiği ürünü Reji'ye teslim etmek için sekiz-on saatlik mesafeye götürmeye mecbur kaldığını, ayrıca nakliyatın genelde kışa denk gelmesi sonucu köylünün çok zorluk çektiğini açıklar. Köylünün teslim ettiği tütünü alırken Reji memurlarının zorluk çıkarttığını ve ürünlerin genelde kötü olduğunu iddia ederek almamaya çalıştığını yazar. Üretici, binbir yalvarmayla ürünü Reji'ye satmakta, buna karşılık eline geçen para üretim masraflarını bile karşılamamaktadır. Reji, bununla da kalmayıp, üreticiden çok düşük fiyatlarla aldığı tütünü beş-altı kat fiyatla piyasada tütün eken üreticilere tekrar satmakta ve bu durum tütün ekimin yaygın yapıldığı Bartın, Çarşamba ve Perşembe cihetlerinde çokça görülmektedir.⁴²

40 Süleyman Kadızade Rıfat, “Anadolu Ahalisine Hitab,” *Ekinci*, sayı 3, 9 Mayıs 1329 (22 Mayıs 1913), s. 17.

41 Hamid Nuri, “Sınai Gübrenin Ziraate Faidesi,” *Ekinci*, sayı 4, 23 Mayıs 1329 (5 Haziran 1913), s. 18-19.

42 Süleyman Kadızade Mehmet Rıfat, “Tarik-i Terakkiye Doğru,” *Ekinci*, sayı 4, 23 Mayıs 1329 (5 Haziran 1913), s. 25-26.

Ekinci'nin 5. sayısında yayımlanan makalede de bir ülkenin kalkınmasına en önemli etkenin ziraat olduğu belirtilmiştir. Ziraatın gelişmesiyle sanayinin geliştiğini, makinelerin icat edildiğini, fabrikaların işlediğini belirten yazar, mensucat sanayii için lazım olan pamuk, keten, ipek gibi hammaddelerin ve bunları üreten makinelere lazım olan enerjinin de ziraat sayesinde elde edildiğini açıklar. Pancar ziraatı olmasa şeker fabrikalarının; pamuk, keten ve ipek yetişmese mensucat sanayinin; ağaçlar olmasa kâğıt sanayisinin olmayacağını vurgular. Ülkede ziraatın öneminin anlaşılmadığını; ziraat dünyanın her tarafında geliştiği halde Osmanlı'da ziraatın ülkenin kendi ihtiyaçlarını temin edemeyecek kadar geri durumda olduğunu dile getirir.⁴³

Ekinci'nin 5. sayısındaki “Her şeyden evvel ziraat lazımdır” başlıklı makalede Osmanlı'da sanayinin, fabrikanın olmadığı dile getirilmiş, bunun sebebi olarak da ziraatın pek geri kalmış olması gösterilmiştir. Yazara göre, bir memlekette fabrika ve sanayi ancak ziraat sayesinde doğar, yaşar, çoğalır ve gelişir. Sanayinin babası da anası da ziraattir. Ziraat gelişmemişse hiçbir şey gerçekleşmez. Sanayi fabrikalarına lazım olan hammaddeleri ziraat temin eder. Örneğin, şeker yapmak için pancarı, bez, basma ve diğer dokumaları üretmek için pamuk ve keten de ziraat ile elde edilir. Pancar olmayınca şeker fabrikaları, pamuk ve keten olmazsa mensucat fabrikaları işlemez. Ülkede şeker ve mensucat fabrikaları kurulursa, bu fabrikaların hammaddeleri olan şeker pancarı, pamuk ve keten ziraatı yapılmazsa bu fabrikalar işletilemez, yurt dışından hammadde alınacak duruma gelinir. Osmanlı ziraatıyla ilgili yeterli istatistikler olmadığı için bu sanayilerin hammaddeleri olan zirai ürünlerin miktarının ne oranda olduğu hakkında herhangi bir fikir yürütmek imkânsızdır. Fakat ülkedeki zirai üretim, bu fabrikaları işletecek düzeyde değildir. Ülkede üretilen pamuğu toplamı bir fabrikanın işleyeceği kadar ürün olmasına karşın bu ürünlerin toplanması için ulaşım imkânlarının gelişmemiş olması nedeniyle bu fabrikalar hammadde sıkıntısı içindedir. Ülkedeki, Beykoz Kâğıt Fabrikası, Antakya İplik Fabrikası hammadde eksikliğinden dolayı veya pahalılıktan dolayı atıl kalmış ve işletilememiştir. Adana'dan çok pamuk ihraç edilmekte fakat bu ihraç edilen pamuk ülkeye ithal edilen mensucat miktarıyla karşılaştırılsa, ülkenin ihracat miktarının ithalata göre yüzde bir derecesinde olacağı görülecektir. Bu nedenle ülkede her şeyden evvel ziraate önem verilmelidir. Gerek hükümetin gerek ahalinin ziraatın gelişmesi için gayret ve çaba sarf etmeleri gerekir. Ziraat, bilimsel olarak yapılırsa boş olan birçok araziden iyi ürün alınacağı gibi fabrikalara yetecek kadar hammadde üretimi de gerçekleştirilmiş olur. İşte o vakit ülke hem çiftçi hem zanaatkâr ve hem de fabrikatörü olan bir memleket olacaktır.⁴⁴

⁴³ Ekinci, “En Mühim Sanat Ziraattir,” *Ekinci*, sayı 5, 6 Haziran 1329 (19 Haziran 1913), s. 34.

⁴⁴ Ekinci, “Her Şeyden Evvel Ziraat Lazımdır,” *Ekinci*, sayı 5, 6 Haziran 1329 (19 Haziran 1913), s. 41, 42.

Ekinci'nin 5. sayısındaki “Bizde arıcılık” başlıklı makalede yazar, ülkenin her yerinde arıcılık sanatı ile uğraşan birçok rençberin mevcut olduğunu bildirir. Arıcılık mesleğinde masrafların az olduğunu çünkü arıların yem istemediklerini mahsullerini kendilerine çalışarak elde ettiklerini ve bu nedenle, bu meslekle uğraşan çiftçilerin yüksek gelire sahip olduğunu belirtir.⁴⁵

Ekinci'nin 8. sayıdaki “Ziraat teavün cemiyetleri 1” başlıklı makalede yazar, ziraat teavün cemiyetlerinin nasıl kuruldukları hakkında bilgi verir. Ziraat alanında dayanışma ve yardımlaşmaya yönelik bu cemiyet, köy ahalisinin ileri gelenlerinden birkaç kişinin girişimi ve bütün ahalinin iştiraki sayesinde kurulur. Sermayesi, her çiftçinin elde edeceği net kâr çıktıktan sonra, üyelere ilk sene için yüzde beş diğer seneler için yüzde iki alınarak oluşturulur. Köy ahalisinden biri, afet neticesi olarak yahut başka bir sebeple ekin zamanında tohuma muhtaç olduğunda yardımlaşma cemiyetine başvuracak, cemiyet ise ihtiyaca göre gerekli yardımları yapacaktır. Ayrıca çiftçinin hayvanları telef olursa, piyasa mucibince hububat verilerek çiftçinin ihtiyacı sağlanacaktır.⁴⁶

“Ziraat teavün cemiyetleri 2” (8. sayıdan devam) başlıklı makalede yazar, ziraat yardımlaşma cemiyetlerinin sermayesinin iyi idare edildiği zaman, gündün güne artabileceğini bildirir. Bu sermaye ile köy ahalisinin ihtiyacı olan tohum, hayvan, ziraat araç-gereçleri karşılanır. Yazar, yardımlaşma cemiyetinin faydalarını şöyle sıralar: 1. Köyün hayvanlarını ıslah ederek hayvan ihtiyacını karşılar. Gerekirse, iki, üç boğa satın alıp bunu çiftçilerin bütün inekleri ile çiftleştirerek hayvanların cinsini ve ırkını iyileştirir. 2. Yardımlaşma cemiyetleri, çiftçilerin tek başlarına satın alamayacakları orak ve harman makinalarını satın alır. Köylü bu makinelerle ürünlerini daha çabuk kaldırıp daha çok ürün sahibi olur. 3. Cemiyetlerin sermayeleri artıkça, kendi köy aşarlarını nakit olarak verir ve böylece gerek hükümete gerekse kendilerine büyük fayda sağlarlar. Aşar zamanı köylü ürünü erken satmaktan ya da ucuz fiyatla vermekten kurtulur.⁴⁷

“Ziraat teavün cemiyetleri 3” (9. sayıdan devam) başlıklı makalede yazar, bu cemiyetlerin faydalarını sıralamaya devam eder: 4. Köy ahali, tohum ihtiyacını karşılamak için yüzde yüz faizle vurgunculara başvurmakta ve yüksek borca girmektedir. Ziraat yardımlaşma cemiyetleri bu esareti ortadan kaldırır. Tohumluğa ihtiyacı olan çiftçiye gerekli tohumu sağlayarak çiftçiye vurguncuların eline düşmekten kurtarır. 5. Çiftçi, hayvanlarını hastalıklar yüzünden kaybettiği zaman ve bulaşıcı hastalık zamanında köyün yarısının hayvanı telef olduğu zaman, bu cemiyetler imdada yetişerek köyü bu zor

⁴⁵ Hüseyin Hüsni, “Bizde Arıcılık,” *Ekinci*, sayı 5, 6 Haziran 1329 (19 Haziran 1913), s. 40.

⁴⁶ “Ziraat Teavün Cemiyetleri 1,” *Ekinci*, sayı 8, 27 Temmuz 1329 (9 Ağustos 1913), s. 62-63.

⁴⁷ “Ziraat Teavün Cemiyetleri 2,” *Ekinci*, sayı 9, 31 Ağustos 1329 (13 Eylül 1913), s. 69-70.

durumdan kurtarır. 6. Çekirge afeti, yangın ve dolu gibi afetlerde köy arazisinin büyük bir kısmı mahvolduğunda bu zararı gidererek çiftçinin yardımına koşar ve onu vurguncunun kucağına düşmekten kurtarır. 7. Çiftçi, ziraatını artırmak ve yatırım yapmak istediği zaman, cemiyeti yanında bulur; hem kendi kârının hem de cemiyetin kârının artmasını sağlar. 8. Köylerde bakkal tesis ederek çiftçilerin ihtiyacı olan tüketim maddelerini ucuz olarak sağlar. Bu sebeple çiftçilerin hem masrafları azalır hem de ihtiyaçlarını ucuza elde etmiş olurlar. Cemiyet, sermayesinin bir kısmıyla köye bir bakkal dükkânı açıp hem köylüye uygun fiyatla mal satar hem köy halkının adına kazanç sağlayacak küçük çaplı bir kooperatif kurabilir.⁴⁸

Ekinci'nin 8. sayısındaki "Hayvanat-ı ehliyenin ıslahı elzemdir 1" başlıklı makalede, dünyanın her tarafında çift sürmek, harman dövmek, araba çekmek hizmetlerinde buhar, benzin, petrol kuvvetinin yanında beygir, öküz ve merkep gibi hayvanların kullanıldığı vurgulanmıştır. Yazar, modern ziraat alet ve makinelerinin --örneğin küçük ve büyük pullukların-- eski zaman sabanlarına göre ağır olduğundan bu modern araç-gereçleri çekmek için kullanılacak hayvanların da kuvvetli ve iri olmaları gerektiğini ve bu nedenle masraf yapılarak cüsseli ve kuvvetli hayvanlar üretilmesine çalışıldığını dile getirmiştir. Maalesef ülkede buna önem verilmediğinden mevcut hayvanların ancak saban ve döğeni çekmeye güçleri yettiğinden, bunların ıslahına şimdiye kadar önem verilmemiştir. Hayvan ırklarının git gide bozulduğunu, Anadolu vilayetlerinde öküz ve ineğin irice bir keçi derecesine kadar düştüğünü söyler. Ülkede ancak birkaç seneden beri pulluk ve orak makineleri gibi yeni aletlere rağbet edilmeye başlandığından iri ve kuvvetli hayvanların aranmaya başladığına işaret eder. Bir Rus beygirinin hızla ve kolaylıkla çektiği bir orak makinesini, ülkedeki keçi gibi ufak yerli beygirlerin iki üç çiftinin o kadar süratli ve kolay çekemeyeceğini belirtir. İşte bu nedenden dolayı, ya hayvanları ıslah etmeli yahut da ziraat yapmayı bırakmalıdır. Ziraat Nezareti öncelikle ehlileştirilmiş hayvanların ıslahını temin edecek teşebbüslere girişmelidir.⁴⁹

"Hayvanat-ı ehliyenin ıslahı elzemdir 2" (8. sayıdan devam) başlıklı makalede yazar, ehlileştirilmiş hayvanların ıslahının sadece ziraat için gerekli olmadığını, önemli bir diğer hususun da at ve beygirlerin cinslerinin ıslah edilmesi olduğunu ifade eder. İri ve kuvvetli hayvanlar yetiştirilse süvari ve top arabalarını çeken hayvanların da hiç olmazsa yurt içinden tedarik edilebilecek, nakliye ve kira arabalarının beygirleri de işe yarar durumda olacaktır. Suriye, Irak, Halep ve Musul vilayetlerinde dünyanın en meşhur Arap atları mevcut olmasına karşın bu atlar yük hizmetlerinde Rus ve Macar beygirleri kadar işe

⁴⁸ "Ziraat Teavün Cemiyetleri 3," *Ekinci*, sayı 10, 28 Eylül 1329 (11 Ekim 1913), s. 77-78.

⁴⁹ *Ekinci*, "Hayvanat-ı Ehliyenin ıslahı Elzemdir 1," *Ekinci*, sayı 8, 27 Temmuz 1329 (9 Ağustos 1913), s. 57-58.

yaramaz. Bu muhitlerde Rusya ve Macaristan'da olduğu gibi hayvan yetiştirmeğe mahsus müesseselerin teşkil edildiğini, bu müesseselerde Macar ve Rus kısraklarıyla Arap aygırlarının birleştirip Osmanlı orduları için gerekli olan hayvanlar yetiştirilerek her sene Avrupa'ya ödenen binlerce liranın memlekette kalması sağlanır. Bu suretle, hükümet de, hayvan temin etmede yaşadığı müşkülattan kurtulmuş olur. Makalede, her ilde beygir cinsinin ıslahının yapılması gerektiği belirtilmekte, Balkan Savaşı sırasında iri ve kuvvetli hayvan bulamadığından yaşanan sıkıntılar hatırlanmaktadır.⁵⁰ Yazara göre, büyük baş hayvanların ıslahı ziraat ve nakliyat hususlarından başka yağ, peynir, sütçülük ve kasaplık açısından da büyük fayda sağlamaktadır. Anadolu ineklerinden yirmi dört saat zarfında alınan süt miktarı iki okkadan (1 okka = 1,3 kg) ibaret olduğu gibi bu süt yağsız ve kuvvetsiz olmasından dolayı faydalı değildir. Hâlbuki İsviçre, Danimarka ve Normandiya gibi yerlerde cinsi ıslah edilmiş inekler günlük sekiz-on okkaya kadar kuvvetli ve yağlı süt verir ve bunlardan yapılan peynirler, kaymaklar ve çikolatalar o bölgelere büyük servet kazandırır. Bir ineğin bol süt vermesi, sütünün kuvvetli ve yağlı olması, yediği otlara bağlı olsa da ülkenin yerli ineklerinin İsviçre'nin en mükemmel çayırına götürülse bile vereceği süt miktarı bir-iki okkadan ibaret kalacaktır; çünkü yerli ineklerin cinsleri ıslah edilmemiştir. Yazar, bu nedenle, ehli hayvanların cinsinin ıslah edilmesi gerektiğini, bu lüzumu anlayan nezaret idaresinin birkaç seneden beri çeşitli vilayet ve liva merkezlerine boğa ve aygırlar göndererek hayvan ırkının ıslahına teşebbüs ettiğini, fakat gerekli faydayı elde edemediğini belirtir.⁵¹

“Hayvanat-ı ehliyenin ıslahı elzemdir 3” (9. sayıdan devam) başlıklı makalede yazar, hayvan ıslahı hakkında bilgi verir. Ülkede her teşebbüsün, birkaç kişinin bir araya gelip yapacağı en basit bir şeyin icrasının bile hükümetten beklendiğini belirtir. Gelişme için her şeyi hükümetten bekleme alışkanlığı terk edilmelidir. Hükümetin vazifesi, sadece yol göstermek, gerekli nizamnameleri yapıp kolaylık sağlamak ve destek olmaktır. Hükümet, halkı kolundan tutup ileri götüremez. Halk, kendi teşebbüsüyle bu işleri çözmelidir. Hayvanları ıslah etmek için gerekli şartların mevcut olduğunu ve bunun için çok sermayeye gerek olmadığını yazar. Osmanlı'da hayvanların ıslahı için lazım eden boğa ve aygırları tedarik etmek pahalı ise de, bu miktar köy ve kasabaların hissesine bölündüğü zaman önemini kaybedecektir. Yazar, bir müddetten beri kurulan yardımlaşma cemiyetlerin sermayesinden faydalanmak gerektiğini ve gerekli aygır ve boğalar için sermaye de hazır edilirse, iyileşmenin kısa sürede gerçekleşeceğini belirtir.⁵²

⁵⁰ Ekinci, “Hayvanat-ı Ehliyenin Islahı Elzemdir 2,” *Ekinci*, sayı 9, 31 Ağustos 1329(13 Eylül 1913), s. 65-66.

⁵¹ Ekinci, “Hayvanat-ı Ehliyenin Islahı Elzemdir 2,” *Ekinci*, sayı 9, 31 Ağustos 1329 (13 Eylül 1913), s. 66.

⁵² Ekinci, “Hayvanat-ı Ehliyenin Islahı Elzemdir 3,” *Ekinci*, sayı 10, 28 Eylül 1329(11 Ekim 1913), s.73-74.

Ekinci'nin 10. sayısındaki “Ziraatta tecrübenin ehemmiyeti” başlıklı makalede yazar, ziraatta tecrübenin öneminde bahseder. Osmanlı’da ziraatın gelişmesindeki en büyük engel, vaktiyle her ağızdan çıkmış olan “olmaz” sözünü bir dini hüküm gibi benimseyip, acaba olur mu diye düşünmemek ve deneme yapmamaktır. Ziraatta gelişmenin en büyük nedeni, deneme yapmaktır. Mesela çiftçiler Yemen’de yetişen mahsulün Yemen’den başka hiçbir yerde yetişemediğine inandıklarından, Anadolu ve Suriye’nin bazı cihetlerinde bunu üretmeyi denemezler. Buna karşın Avrupa’nın birçok bölgesinde kahve üretilmektedir. Ankara’nın tiftik keçilerini yalnız Ankara’ya mahsus olduğu zannediliyordu. İngilizler birçok denemeden sonra Ümit Burnu yakınında bu hayvanı yetiştirmeye muvaffak olmuşlar ve tiftik piyasasını neredeyse ele geçirmişlerdir. İzmir’in incir ve çekirdeksiz üzümünü de Amerikalılar senelerdir deneme yaparak yetiştirmişlerdir.⁵³ Bugün önemli bir ilim ve bir sanat haline gelmiş olan ziraattaki gelişmeler hep denemeler sayesinde gerçekleşmiştir. Kimyasal gübreler, alet ve edevatlar, pulluklar ve makineler denemeler sayesinde üretilmiştir. Hangi toprakta ne cins ürün yetiştirileceği, havanın, iklimin, gölgenin, güneşin ve karanlığın etkileri denemelerle anlaşılmıştır. O halde ülkenin gelişmesi için denemenin önemi takdir edilmeli, yavaş yavaş değil hızlı bir şekilde ziraatta birçok faaliyete teşebbüs edilmelidir.⁵⁴

Ekinci'nin 11. sayısındaki “Ziraat sigortaları” başlıklı makalede yazar, ziraatta çiftçinin maruz kaldığı bazı tehlikelere değinir. Bunların bir kısmı dolu, sel ve çekirgeler gibi önceden önü alınamayan afetler olup diğer kısmı ise hayvan ve bitki hastalıkları ve yangın gibi önceden kestirebilen tehlikelerdir. Birinci kısımdaki tehlikelerden sakınmak kolay olmamasına karşın zararları azaltacak tedbirler alınabilir. İkinci kısım tehlikeler, tedbirlerle engellenebilir. Yangından sakınmak ise daha kolaydır. Avrupa’da ve Amerika’da çiftçilerin afetler yüzünden büyük zararlara uğradıkları ve buradaki memleketlerin pek büyük felaketlerle karşılaştığı dikkate alınarak ziraat sigortaları icat edilmiş ve bunun için de zengin şirketler kurulmuştur. Bu sigorta şirketleri sayesinde mahsul dolu, sel ve çekirge istilası gibi afetlere, hayvanlar ise hastalanıp ölmeye karşı sigorta ettirilir. Bu sayede çiftçiler iflas etmekten kurtulur. Sigorta ücretini çiftçi her sene büyük bir yük olmayacak şekilde ödemektedir. Mahsulünü sigorta ettiren çiftçi, tarlada veya harmanda bir zararla karşılaşırsa şirket derhal gerekli zararı tazmin eder, çiftçi iflastan kurtulur. Hayvan hastalıkları sigortası da bu şekilde yürütülmektedir. Maalesef ülkede sigorta şirketleri olsa bile, çiftçiler ödemeleri gereken düzenli aidatı bir yük olarak gördüklerinden, bu

⁵³ “Ziraatte Tecrübenin Ehemmiyeti,” *Ekinci*, sayı 10, 28 Eylül 1329 (11 Ekim 1913), s. 79.

⁵⁴ “Ziraatte Tecrübenin Ehemmiyeti,” *Ekinci*, sayı 10, 28 Eylül 1329, (11 Ekim 1913), s. 79-80.

şirketlere rağbet etmezler. Bu nedenle, büyük bir felaket karşısında iflas edip batmışlardır.⁵⁵

Ekinci'nin 12. sayısındaki "Ziraat istatistikleri" başlıklı makalede istatistiğin önemine değinilmiştir. Makaleye göre, herhangi bir Avrupa ülkesinde ne kadar büyük ve küçükbaş hayvan, beygir ve merkep olduğu, o ülkede ne kadar buğday ve arpa üretildiği ve tüketildiği, ne kadarının nerelere ihraç edildiği, o ülkenin ziraat ve ticaret istatistikleri incelenerek hiçbir zahmete girmeden öğrenilebilmektedir. İstatistiklerin faydası sadece bundan ibaret değildir. İstatistikler sayesinde, o senenin ve önceki senenin mahsulü mukayese edilerek üretimdeki artış veya azalma, sebepleriyle birlikte öğrenilebilir. Avrupa'da istatistikler sayesinde ülkelerin üretim ve tüketim göstergeleri öğrenilmesi karşın Osmanlı ülkesinde söz konusu artış veya azalma hakkında hiçbir bilgi elde edilemez. Aşar miktarının artıp azalmasının üretim ile ilişki hakkında gerçek bilgi bulunamaz. Çünkü aşar oranının yüksekliği ve düşüklüğü aşar gelirlerini kabartır veya düşürür, ama üretim hakkında bir bilgi sağlamaz. Ayrıca ziraatın terakkisine mani olan sebepleri ortadan kaldırma yolunda en büyük hizmet istatistiklerden gelir. Ama bu istatistik bilgileri Osmanlı'da mevcut değildir. Ticaret Nezareti, istatistiğe benzer çalışmalar gerçekleştirmiş ise de, bu değerlerin kamuoyuna sunulmaması ve halkın bundan haberdar olmaması, yapılan istatistik çalışmalarının önemini azaltmaktadır. Ziraat Nezareti yaptığı istatistikleri kitap halinde yayımlayıp piyasaya sürmeli ve gazeteler bu istatistikleri sütunlarında neşretmelidir.⁵⁶

Ekinci'nin 13. sayısındaki "Bizde ziraat nasıl terakki edebilir 1?" başlıklı makalede yazar, bugüne kadar ziraatın yükselmesi için çok sayıda ama faydasız teşebbüsün gerçekleştiğini belirtir. Çiftçiler, buna sebep olarak, kendi hataları olsa bile ziraat memurları ve hocaların kısacası ziraat uzmanlarının kusurlarını gösterirler. Ziraat memurlarının, ziraatın gelişmesi için gerekli olan bilgileri çiftçilerin anlayacağı şekilde anlatmadıklarını ileri sürerler. Onlara göre, memurlar ülkede yapılabilecek şeyleri bırakıp bugün ziraat alanında gelişmiş ülkelerde bile güç yapılabilen şeyleri yaptırmaya çalışırlar. Bundan elli sene evvel Fransa ve Amerika'da ziraat ve çiftçilik bugün olduğu gibi değildir. Bu yüzden çiftçilere, Osmanlı ülkesinin zirai şartları göz önünde tutularak, onların ihtiyaçları doğrultusunda bilgiler verilmelidir. Ziraat memurları, elli sene geriye giderek ziraatta kalkınmış milletler nasıl faaliyetlere başlamış ise, teşebbüse o derecede başlanılması gerektiğini belirtir. Çiftçilere büyük makineleri tavsiye etmek yerine ilk önceleri toprağı anlatmalı, tarlayı verimli bir hale getirmek için yapılacak işlemleri öğretmelidir. Ziraat memurlarının ikinci bir kusuru da pratik yöntemlerden ziyade teori ile uğraşmış kişiler olmaları, pratikte genellikle

⁵⁵ Ekinci, "Ziraat Sigortaları," *Ekinci*, sayı 11, 26 Teşrinievvel 1329 (8 Kasım 1913), s. 81-82.

⁵⁶ Ekinci, "Ziraat İstatistikleri," *Ekinci*, sayı 12, 28 Teşrinisani 1329 (11 Aralık 1913), s. 89-90.

tecrübesiz olmalarıdır. Ülkedeki çiftçilere yapacaklarını anlatmaktan ziyade göstermelidirler. Çiftçiye göstererek anlatılırsa çiftçi anlatılanları pek çabuk anlar, faydalarını gözle göreceğinden onu bir an önce yapar. Bundan dolayı ülkede ziraatın yükselmesini temin için, ziraat memurları öncelikle bu cihetleri göz önünde tutarak çalışmalıdır. Ziraat Nezareti, tayin edeceği memurlara bu yolda talimat vererek, pratiği güçlü memurları istihdam etmelidir.⁵⁷

“Bizde ziraat nasıl terakki edebilir 2” (13. sayıdan devam) başlıklı makalede yazara göre ziraat hususundaki kusurlardan biri de eğitimin şeklidir. Yazar, köylerdeki mekteplerde çocukları okutmaktan maksat onları memur, edip, şair, muharrir yapmak olmadığını, amacın, Anadolu, Suriye, Irak ve Kürdistan bölgelerindeki şehir ve kasabalardaki çocukları kısmen sanatkâr, köylerde ise çiftçi ve ekinci yapmak olması gerektiğini belirtir. Bundan dolayı ilköğretimden üniversiteye kadar, programlarda ziraat ve sanat dersleri olmalıdır. Bunun için, bilhassa köy okullarındaki öğretmenlerin her şeyden çok çiftçiliği bilen, öğretebilen, uygulatabilen kişiler arasından seçilmesi gereklidir.⁵⁸

“Bizde ziraat nasıl terakki edebilir 3: Çiftçi nasıl yetiştirilir” (14. sayıdan devam) başlıklı makalede yazar, ülkenin çoğunluğunun çiftçi olması nedeniyle çiftçinin servet sahibi olmasının memleketin zenginleşmesi demek olduğunu vurgular. Millet zengin oldukça devlet de o nispette kalkınacağından ziraatın ileri gitme sebeplerini aramak bulmak, bunun için fedakârlık etmek herkesin vazifesidir. Ziraatın gelişmesi için ameliyat (tecrübe) mekteplerinin kırsal kesimde bir an önce kurulması gerektiğini söyler. Ameliyat mekteplerinin sadece bazı vilayet merkezlerine açılması fayda sağlamayacağından bunları kazalarda hatta nahiyelerde kurulmalıdır. Yazar, daha sonra ülkede sanat ve ziraat mekteplerinden yetişenlerin bile mezun olunca ilk işlerinin memuriyete girmek olduğunu belirterek bu tutumu eleştirir.⁵⁹

Sonuç

Osmanlı’da basın, modernleşme hareketlerini halka duyurmak ve halkı modernleşmeye yönlendirmek amacıyla devlet tarafından gazetelerin yayımlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Devlet bürokratları basın aracılığıyla kamuoyunu şekillendirmeye ve modernleşme hareketlerini halka benimsetmeye çalışmışlardır. Devlet, ülkede gazetelerin çıkmasını desteklemiş ve gerekli teşvikleri sağlamasına karşın basının gelişmesi ilk dönemlerde yavaş olmuştur.

⁵⁷ Ekinci, “Bizde Ziraat Nasıl Terakki Edebilir 1,” *Ekinci*, sayı 13, 22 Kanunisanı 1329 (4 Şubat 1914), s. 97-98.

⁵⁸ Ekinci, “Bizde Ziraat Nasıl Terakki Edebilir 2,” *Ekinci*, sayı 14, 20 Mart 1330 (2 Nisan 1914), s. 105-108.

⁵⁹ Ekinci, “Bizde Ziraat Nasıl Terakki Edebilir 3,” *Ekinci*, sayı 15, 5 Nisan 1330 (18 Nisan 1914), s. 113-116.

1860'lı yıllardan sonra ülkede gerçek anlamda kamuoyu oluşturan ve yönlendiren yayınlar görülmüş, bu tarihten sonra birbirini ardına gazeteler yayımlanmıştır.

Osmanlı ülkesi iktisadi olarak bir ziraat memleketi olması nedeniyle, ülkenin kalkınması için ziraatın geliştirilmesi önem arz etmekteydi. Bu doğrultuda devlet, ülkedeki ziraatın geliştirilmesi için birçok teşebbüste bulunmuş, yurtdışına ziraat eğitimi için öğrenci göndermiş, ülkede modern ziraat eğitimi veren kurumlar açmış, modern ziraat yöntemleri ile alakalı kitapların çevirisini sağlamıştır. Modern ziraatın ülkede yayılması, çiftçileri eğitmek amacıyla basından yararlanılmış, ziraat uzmanları ve devlet tarafından birçok ziraat dergisi yayımlanmıştır.

Ziraatın geliştirilmesi için çaba harcayan devletin mali bürokratları, ziraat uzmanları ve ziraat hocaları ülkedeki çiftçilerin bilgi seviyesinin artırılması gerektiğini düşünmüşler, çiftçilerin üretimi eski usulleri sürdürdüklerini bildiklerinden, çiftçileri bu alışkanlıklarından vazgeçirmeye ve ülkedeki çiftçilere modern ziraat tekniklerini öğretmeye çalışmışlardır. Uzmanlar, halkı eğitmek amacıyla gazeteleri ve dergileri bir öğretme aracı olarak kullanmışlar; yayınlarını halkın okuyup anlayabilecekleri bir üslupla yapmışlar; konuları ve verilen bilgileri çiftçilerin uygulayabilmeleri için pratik yöntemlerle aktarmışlardır. Bu yayınlarla halka modern ziraat usul ve yöntemleri öğretilmeye çalışılmış ve devletin tarımsal kalkınması için atılması gereken adımlar sıralanmış ve çeşitli öneriler getirilmiştir.

Çalışmanın kapsamını oluşturan *Ekinci* dergisinin içeriğini çiftçilerin günlük işlerinde onların yararına olacak konular oluşturmuştur. Yazıların ana amacı çiftçileri eski alışkanlıklardan vazgeçirerek modern ziraat yöntemlerini benimsetmek ve modern ziraat alet ve makinalarını tanıtarak onların bu makinaları kullanmasını sağlamaktır. Bu doğrultuda her sayıda "Çiftçi konuşması" başlığıyla yazılar yayımlanarak çiftçiler bilgilendirilmiştir. Yazılar öğretici ve eğitici bir üslupta yazılmış, çiftçilerin günlük uğraşlarında lazım olacak pratik bilgiler verilmiştir. Ülke ziraatının kalkınması için çiftçiler endüstriyel tarıma yönlendirilmiş ve verimi artırmak için üretimde kullanılan hayvansal gücün artırılmasının gereği vurgulanmıştır. Bu konuda devletin modern ziraat makinalarının yaygınlaştırılması yanında hayvansal ırkın geliştirilmesinin önemi belirtilmiştir.

EK

***Ekinci*'nin İçindekiler Listesi**
(24 Nisan 1913 - 18 Nisan 1914)

Sayı 1, 11 Nisan 1329 (24 Nisan 1913)

- Ekinci*, “İlk söz: Men sebete nebete” .....s. 1-2
Şehabeddin Süleyman, “Abdullah Cevdet ve
Şehabeddin Süleyman Beylerin gazetemiz hakkında ihtisasları” ..... s. 3
S. T., “Çiftçi konuşması 1: Toprak, tarla” .....s. 4-8

Sayı 2, 25 Nisan 1329 (8 Mayıs 1913)

- A. Zeyur, “Ya tarlaya ya sanata” s.9-10
S. T., “Çiftçi konuşması 2: Islah-ı arazi” s.11-14
Nakiyüddin, “Topraklarda fosforun ehemmiyeti” s.14-15
“Çiftçilere nasihat” s.15-16

Sayı 3, 9 Mayıs 1329 (22 Mayıs 1913)

- Süleyman Kadızade Rıfat, “Anadolu ahalisine hitab” s.17-18
Hamid Nuri, “Sınai gübrenin ziraate faidesi” s.18-22
S. T., “Çiftçi konuşması” s.22-24

Sayı 4, 23 Mayıs 1329 (5 Haziran 1913)

- Süleyman Kadızade Mehmet Rıfat, “Tarik-i terakkiye doğru” .....s. 25-26
Osman Necib, “Kuşkonmaz” s.26-28
S. Şakir, “Keten ziraatı” s.28-29
S. T., “Çiftçi konuşması” .....s. 29-32

Sayı 5, 6 Haziran 1329 (19 Haziran 1913)

- Ekinci*, “En mühim sanat ziraattır” s.33-34
Nakiyüddin, “Fosforlu gübreler” .....s. 35-37
Sin Te, “Çiftçi konuşması”, ...s. 37-40
Hüseyin Hüsnü, “Bizde arıcılık” .....s. 40

Sayı 6, 20 Haziran 1329 (3 Temmuz 1913)

- Ekinci*, “Her şeyden evvel ziraat lazımdır” .....s. 41-42
Hamid Nuri, “Civcivleri nasıl büyütmeli” .....s. 43-44
S. T., “Çiftçi konuşması” .....s. 44-46
Hasan Hüsnü, “Bizde arıcılık” .....s. 47-48
Hüseyin Rıfat, “Hıfzıssıhha-yı hayvanat” .....s. 48

Sayı 7 (Tarih bilinmiyor)

- “Büyük bayram millet bayramı” .....s. 49-52
S. T., “Çiftçi konuşması” .....s. 52-55
Hüseyin Rıfat, “Hıfzıssıhha-yı hayvanat” .....s. 56

Sayı 8, 27 Temmuz 1329 (9 Ağustos 1913)

- Ekinci*, “Hayvanat-ı ehliyenin ıslahı elzemdir” .....s. 57-58
 S. T., “Çiftçi konuşması” .....s. 59-62
 “Ziraat teavün cemiyetleri 1” .....s. 62-63
 Hüseyin Rıfat, “Hıfzıssıhha-yı hayvanat” .....s. 64

Sayı 9, 31 Ağustos 1329 (13 Eylül 1913)

- Ekinci*, “Hayvanat-ı ehliyenin ıslahı elzemdir 2” .....s. 65-66
 S. T., “Çiftçi konuşması” .....s. 67-69
 “Ziraat teavün cemiyetleri 2” s.69-70
 Hüseyin Rıfat, “Hıfzıssıhha-yı hayvanat” .....s. 70-72

Sayı 10, 28 Eylül 1329 (11 Ekim 1913)

- Ekinci*, “Hayvanat-ı ehliyenin ıslahı elzemdir 3” .....s. 73-74
 S. T., “Çiftçi konuşması” s.75-77
 “Ziraat teavün cemiyetleri” .....s. 77-78
 “Ziraatte tecrübenin ehemmiyeti” s.79-80
 Hüseyin Rıfat, “Hıfzıssıhha-yı hayvanat”,..... s.80

Sayı 11, 26 Teşrinievvel 1329 (8 Kasım 1913)

- Ekinci*, “Ziraat sigortaları” .....s. 81-82
 “Ziraatte tecrübenin ehemmiyeti” .....s. 82-84
 S. T., “Çiftçi konuşması” .....s. 84-86
 “Ziraat kitapları: Bir mektup münasebetiyle” .....s. 87-88

Sayı 12, 28 Teşrinisani 1329 (11 Aralık 1913)

- Ekinci*, “Ziraat istatistikleri” .....s. 89-90
 Mustafa Nafi, “Ziraatin sınai terakkiyatı” .....s. 90-92
 S. T., “Çiftçi konuşması” .....s. 92-94
 Hüseyin Rıfat, “Hıfzıssıhha-yı hayvanat” .....s. 94-96

Sayı 13, 22 Kanunisani 1329 (4 Şubat 1914)

- Ekinci*, “Bizde ziraat nasıl terakki edebilir” .....s. 97-98
 Mustafa Nafi, “Değirmenler” .....s. 99-101
 Hüseyin Rıfat, “Hıfzıssıhha-yı hayvanat” .....s. 101-104
 “Şayan-ı imtisal bir teşebbüs” s.104

Sayı 14, 20 Mart 1330 (2 Nisan 1914).

- Ekinci*, “Bizde ziraat nasıl terakki edebilir” .....s. 105-108
 S. T., “Çiftçi konuşması” .....s. 108-111
 Hüseyin Rıfat, “Hıfzıssıhha-yı hayvanat” .....s. 112

Sayı:15 (5 Nisan 1330/18 Nisan 1914)

- Ekinci*, “Bizde ziraat nasıl terakki edebilir: Çiftçi nasıl yetiştirebilir” ..s. 113-116
 S. T., “Çiftçi konuşması” .....s. 116-119
 Hüseyin Rıfat, “Hıfzıssıhha-yı hayvanat” .....s. 119-120

***Ekinci*: an Ottoman journal for agriculture**

Newspapers in the Ottoman Empire emerged in the 19th century under the supervision of the state as a part of the modernisation enterprises. Following the publication of official *Takvim-i Vakayi* (Calendar of Events) in 1831 by Sultan Mahmud II, aiming to promulgate his reform policy, journals gradually increased in popularity. Since the economy was based on agriculture, Ottoman bureaucrats envisaged to increase the technical knowledge of the populace in order to improve agricultural production. Thus, both bureaucrats and agricultural experts embarked on publishing agricultural journals for the farmers. The publication of agricultural magazines was conceived as a media for the instruction of farmers in modern agricultural methods. The first agricultural magazine, *Vasıta-ı Servet* (Means for Wealth) was published in 1880. After this first attempt, other agricultural journals were successively published both by public institutions and private entrepreneurs. In this study, the short-lived journal *Ekinci* (The Cultivator), which appeared in the years 1913-14, will be introduced with a list of contents of its 15 issues.

Key words: Agriculture, *Ekinci*, Ottoman Empire, periodicals, economic development.

Osmanlı ziraat dergilerinden bir örnek: *Ekinci*

Osmanlı Devleti'nde modernleşme ile birlikte görülmeye başlanan kurumlardan biri de gazetelerdir. II. Mahmud'un giriştiği modernleşme hareketlerini halka duyurmak amacıyla yayımlanan *Takvim-i Vakayi*'den sonra gazeteler yaygınlaşmaya başlamıştır. Osmanlı, iktisaden bir ziraat memleketi olması nedeniyle ülkede ziraatın kalkındırılması amaç edinilmiş, ziraatın geliştirilmesi için halkın ziraat bilgisi arttırılmak istenmiştir. Osmanlı Devleti'nin mali bürokratları ve ziraat uzmanları, çiftçilerin zirai bilgi seviyesini arttırmak amacıyla dergi çıkarmaya yönelmişlerdir. Ziraat dergilerinin yayımlanmasıyla ülkenin önemli servet kaynağı olan ziraatin geliştirilmesi hedeflenmiş, bu doğrultuda çiftçilere modern ziraat yöntemleri tanıtılmıştır. Osmanlı Devleti'nde gazetelerin ortaya çıkmasıyla birlikte sektörel yayınlar da görülmüş, 1880 senesinde ülkenin ilk ziraat dergisi *Vasıta-ı Servet* yayımlanmıştır. Bu yayından sonra devlet ve özel girişimciler tarafından birçok ziraat dergisi çıkarılmıştır. Bu çalışmada Osmanlı Devleti'nde yayımlanan ziraat dergilerinden olan *Ekinci* dergisinin içeriği ve yayın politikası tanıtılmıştır.

Anahtar sözcükler: *Ekinci*, iktisadi kalkınma, Osmanlı Devleti, süreli yayınlar, ziraat.

KAYNAKÇA/ BIBLIOGRAPHY

Basılı Kaynaklar / Printed Sources

Bağçevan 12 (Mayıs 1335 /1919): Kapak sayfası.

Cevad Rüştü. "Mesleğimiz." *Yeni Ziraat Gazetesi* 1 (1 Mayıs 1336 / 1920): 1-3.

Demir, Kenan. "Osmanlı'da Ziraat Dergiciliğine Bir Bakış." *Turkish Studies* 9/8 (2014): 385-401.

Diñçer, Ferruh. "Türkiye'de Veterinerlik ve Tarım Alanında İlk Süreli Yayın 'Vasita-i Servet' Üzerinde Bir İnceleme." *Fırat Üniversitesi Elazığ Veteriner Fakültesi Dergisi* 3, 1 (1976): 66-83.

"Gazetemizin Mesleği Hakkında Bir İki Söz." *İkramiyeli Ziraat Gazetesi* 1-23 (23 Kanunievvel 1325 / 5 Ocak 1910): 1.

"Gazetemizin Mesleği Hakkında Birkaç Söz." *Osmanlı Terakki-i Ziraat* 1 (1 Mart 1310 / 13 Mart 1894): 2-4.

"Gazetemizin Mesleği." *Resimli Ziraat Gazetesi* 1 (1 Mart 1321 / 14 Mart 1905): 8-10.

Hamdullah Emin. "Çiftçiler Mecmuası'nın Tutacağı Meslek ve Yolları." *Çiftçiler Derneği Mecmuası* 1, 1 (11 Eylül 1333 / 1917): 2-4.

Hüseyin Kazım. "Bir Ziraat Gazetesinin Vazifesi." *Resimli Çiftçi* 1 (30 Mart 1325 / 12 Nisan 1909): 7-8.

"İfade-i Mahsus: İki Söz." *Felahat* 1, 15 Mart 1329 (28 Mart 1913): 1; 5 (15 Mayıs 1329 / 28 Mayıs 1913): 1; 5 (15 Mayıs 1329 / 28 Mayıs 1913): 1; 41- 42 (15 Mart 1333 / 1917): 1.

"İfade-i Mahsusa." *Orman ve Maadin Mecmuası* 1 (31 Temmuz 1305 / 12 Ağustos 1889): 6.

"İftitah-ı Kalam ve Tahdis-i Nimet." *Ziraat Sinaat Tercüme-i Fünun Odaları* 1 (16 Cemaziyevvel 1302 / 5 Şubat 1886): 2-4.

Kadioğlu, Sevtap. "Halkalı Ziraat Mekteb-i Âlisi Mecmuası Üzerine Bir İnceleme." *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 4, 1 (2002): 99-118.

Kadioğlu, Sevtap. "Ziraat ve Sinaat Tercüme-i Fünun Odaları Mecmuası Üzerine Bir İnceleme." *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 5, 2 (2004): 29-61.

Lütfi Arif ve Cevad Rüştü. "Bağçevan Niçin Çıktı." *Bağçevan* 1 (1 Haziran 1334 /1918): 1-2.

"Mesleğimiz." *Halkalı Ziraat Mektebi Alisi Mecmuası* 1 (Nisan 1333 / 1917): 1.

"Mesleğimiz." *Osmanlı Ziraat ve Ticaret Gazetesi* 1, 1 (23 Rebiülevvel 1323 / 6 Mayıs 1907): 2-5.

"Mukaddime." *Orman ve Maadin Mecmuası* 1, 1 (1 Temmuz 1300 / 13 Temmuz 1884): 1-3.

"Mukaddime." *Ziraat Gazetesi* 1, 1 (3 Temmuz 1297 / 15 Temmuz 1881): 2-5.

Orman Maadin Ziraat ve Baytar Mecmuası 1 (31 Mayıs 1324 / 13 Haziran 1908): Kapak iç sayfa.

Toprak, Zafer. "II. Meşrutiyet Döneminde İktisadi Düşünce." *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 3 içinde, 635-640. İstanbul: İletişim, 1985.

"Toprak'ın Sözleri." *Toprak* 1 (1 Mart 1329 / 14 Mart 1913): 1-3.

Tunaya, Tanık Zafer. *Türkiye’de Siyasal Partiler Cilt 2 Mütareke Dönemi*. İstanbul: Hürriyet Vakfı, 1986.

Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış. İstanbul: Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, 1938.

Umur-ı Nafia Ziraat Mecmuası 4, 1 (1 Mart 1303 / 13 Mart 1887): Kapak iç sayfa.

Umur-ı Nafia Ziraat Mecmuası 7, 1 (1 Muharrem 1309 / 7 Ağustos 1891): 1-3.

Vasıta-ı Servet 1 (19 Nisan 1296 / 1 Mayıs 1880): 2.